

Juozapo Albino Herbačiausko laiškas Baliui Sruogai, iki 1923-08-23, iš Krokuvos - į Miuncheną

Mielas Drauge! / Neapsakomai džiaugiuosi, kad galų gale mano geismas išsipildins...

Mielas Drauge!

Neapsakomai džiaugiuosi, kad galų gale mano geismas išsipildins... Būsiu Lietuvoje ir galėsiu dirbti ypač mūsų jaunos inteligentijos tarpe... Man rūpi sutvarkymas mūsų inteligentijos kultūringų spėkų ir jėgų, nes lig šiol (taip aš manau) viešpatauja betvarkė... Nemanykit, kad aš jau toks „naivus“ žmogus ir neišmanau tų visų sunkenybių, su kuriomis reiks man labai skausmingai kovoti... Aš tik žinau, kad mūsų (lietuviška) dirva dar ne „dekadentiška“, dar tyra, dar nesudarkyta ir kaip medžiaga tyram darbui – labai puiki, gera!.. Aš noriu sužadinti sintezos jausmus ir mintis ypač mūsų jaunųjų literatūroje ir meno idėjų... Man rūpi žmogaus problema Lietuvos valstybinio bei tautinio gyvenimo klausime...

Ačiū Jums labai, labai širdingai už Jūsų manimi pasitikėjimą. Tik ačiū Jūsų tarpininkavimui tegalėsiu grįžti Lietuvon, kur aš gimiau ir ligi 19tų metų išsiauklėjau (Lankeliškiai – Vilkaviškis – Marijampolė). [1] Čia (Krakove ar Lenkijoje) aš – kaip lietuvis (svetimtautis) – išties esmi nuteistas mirti badu, nes – apart žydų ir ne kurių iš tarpo „kairiujų“ – visi mane taip barbariškai boikotuoja, kad ne kurie net ir ant gatvės mane kolioja... Jūs negalit nei išmanyti, kaip pasiuto Lenkijos nacionalistai!!! Jeigu mane – žmogų, kuris užsipelnė sau vardą lenkų literatūroje, kurio asmuo labai populiariškas ypač Krakove ir Varšavoje, taip šuniškai persekioja vien už tai, kad aš drįstu būti Lietuvos garbės apgynėju [2], kad nenoriu būti renegatu [3], – tai kaip jie elgiasi su kitais lietuviais (NB. Baisu žinoti, ką jie daro su lietuviais Vilniuje!). Man teliko tik viena išeitis: kuo veikiau grįžti Lietuvon! Užtai ir džiaugiuosi, kad toji išeitis atsirado...

Pinigus (doleriais) reikia įmokėti vienam Berlyno banke (kuris turi santykius su Krakovo bankais) ir man atsiųsti čeką 60 doler.!!! Taip tik galima man pinigus siųsti... Kito kelio nėra, nes kuom šiandien galima pasitikėti, kadangi net ir... krasa vagia!?!.. Meldžiu, praneškite[,] kam reikia, kad pinigus man siųstų veikiai... Aš be pinigų ir negaliu pradėti rūpintis gauti leidimą išvažiuoti (daug triūso ir kaštų). Aš manau, kad leidimą gausiu už kokio mėnesio... Iškeliauti galėsiu už 11/2 mėn [4]. Žinoma, aš Jums plačiai apie viską pranešiu.

Tuom tarpu spaudžiu Jūsų ranką karštai.

Širdingai Jūsų
J. A. Herbačevs.

KOMENTARAI

- [1] J. A. Herbačiauskas gimė 1876 m. Lankeliškiuose, Vilkaviškio raj. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje, bet jos nebaigė. Radus pas tėvą lietuvišką kalendorių, apkaltintas (ar pats prisiėmęs kaltę), pašalintas bene iš 6 klasės. Nuo arešto, caro valdžios persekiojimų pabėgo į Krokuvą.
- [2] J. A. Herbačiauskas garsėjo „prolietuviška veikla, dėmesiu tautinio gyvenimo Lietuvoje aktualijoms, pastangomis palaikyti „savuosių“ bei populiaringi lietuvybę Lenkijoje“ (žr. Eugenija Vaitkevičiūtė, „Žinomas nežinomas Juozapas Albinas Herbačiauskas“, Kaunas: Naujas lankas, 2007, p. 48-49).
- [3] Išdaviku.

- [4] J. A. Herbačiauskas į Kauną atvyko 1923 m. rugpjūčio mėn. Iš Krokuvos į Lietuvą jį pakvietė B. Sruoga, nes „tikėjosi, kad naujasis lektorius pagyvins bei išjudins meninę aplinką“.
- „Nuo 1925 m. rugsėjo 1 d. J. A. Herbačiauskas ėmėsi dėstyti lenkų kalbą bei literatūrą Lietuvos (Kauno) universiteto Slavų kalbų ir literatūrų katedroje kaip lektorius, perrenkamas kasmet vieneriems metams (tik nuo 1930 m. rugsėjo 1 d. buvo išrinktas etatiniu lektoriumi). Kauno universitete jis dėstė tik iki 1932 m. pavasario semestro. Nurodoma, kad buvo atleistas nuo 1932 m. rugsėjo 1 d., tada „jis dėl susidėjusių aplinkybių iš universiteto pasitraukė“ (Eugenija Vaitkevičiūtė, 2007, p. 49-51).